

Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen Uluslararası Öğrencilerde ve Eğitim Dili Türkçe Olan Üniversitelere Gidenlerde Türkçe Algısı¹

İbrahim DİLEK²

Özet

Son yıllarda Türkiye, Dünya Uluslararası Öğrenci Pazarı'nda daha çok pay almaya başlamış, bunun yanı sıra etki alanındaki tarihsel, jeopolitik, ekonomik dinamikleri harekete geçirerek yeni bir pazar oluşturma gayreti içine girmiştir. Onuncu Kalkınma Planı'nda Türkiye'nin yükseköğretimde Dünya Pazarı'ndaki payının 2018 yılında yüzde 1,5 olması hedeflenmektedir, bu da yaklaşık çeyrek milyon öğrenciye karşılık gelmektedir. Kalkınma planı doğrultusunda oluşturulan uluslararası öğrenci stratejisi bir çok boyutuyla ele alınıp işlenmesine karşın Yabancılara Türkçe Öğretimi konusu tanıtım, barınma, denklik, ücret vb. konulara göre daha az ele alınmaktadır. Uluslararası öğrenci politikasının başarılı olması için Yabancılara Türkçe Öğretimi'nin büyük bir önem taşıdığı gerçeği kimse tarafından yadsınamaz. Üstelik uluslararası öğrencilerden umulan yararın ve beklenen katma değer in onların Türkçe düzeyleriyle ya da başka bir deyişle Yabancılara Türkçe Öğretimi'nin başarısıyla doğru orantıda olacağını göz önünde bulundurmamız yararlı olacaktır.

Çalışmamız Türkçe eğitim yapan yükseköğretim kurumlarına giden yabancı öğrencilerin Türkçe algılarını betimlemeye yöneliktir. Uluslararası öğrencilere ve bu konudaki çalışmalara değinilmiş, nitel araştırma yöntemleri doğrultusunda dört temel dil becerisi çerçevesinde Türkçe'ye yönelik algılar ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmada bu amaçla öğrencilerle görüşmeler yapılmış, bunlar kaydedilmiş ve çözümlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası öğrenciler; Yabancı dil olarak Türkçe

¹ Bu çalışma, 11-12 Kasım 2015 tarihlerinde İstanbul Aydın Üniversitesi tarafından düzenlenen "Uluslararası Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Sempozyumu"nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Bahçeşehir Üniversitesi TÜRKMER İbrahim.dilek@prep.bahcesehir.edu.tr

Perceptions Towards Turkish Language: International Students Who Study Turkish As A Foreign Language and Students At Turkish-Medium Universities

Abstract

Turkey has become more active in the International Student Market and also has been attempting to create a new market by activating historical, geopolitical, economic dynamics recently. Turkey's share in Higher Education World Market is aimed to reach %1,5 by 2018 in the Tenth Development Plan. Although the issue of international students is considered in many aspects, teaching Turkish as a foreign language has been approached poorly. It is an undeniable fact that teaching Turkish to foreign students is of great importance in order to maintain a satisfactory international student policy.

In this study, it is aimed to explore the perceptions of international students at Turkish-medium universities towards Turkish regarding four basic language skills via qualitative research methods. In accordance with this purpose, interviews with students have been conducted, examined and analyzed.

Keywords : *International students, Turkish as a foreign language*

1.Giriş

Son yıllarda Türkiye'nin ekonomik olarak gelişmesi bölgesinde ve dünyada önemini artırmış ve ağırlığını hissettirmeye başlamıştır. “*Dünyanın 16. ve Avrupa'nın 6. büyük ekonomisi olan Türkiye*” (Dışişleri Bakanlığı, 2015) bir cazibe merkezi haline gelmiş ekonomik ve politik açıdan gözlerin üzerine çevrilmesine neden olmuştur. “*Türkiye ekonomisi, Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinin de etkisiyle büyük bir dönüşüm gerçekleştirmiş ve pek çok alanda yapısal reformlar hayata geçirilmiştir.*” (Dışişleri Bakanlığı, 2015) Ekonominin büyümesiyle ithalat ve ihracat artmış, yabancı yatırımcılar ülkemize gelmiş, Türk yatırımcılar sınırlarımız dışına çıkmış, Türk mal ve hizmetleri dünyanın dört bir yanında daha fazla göze çarpmaya başlamıştır. Yurt dışındaki müteahhitlik hizmetleri, sanayi yatırımları, turizm, tekstil ve hizmet sektörünün girişimleri ekonomik faaliyetlerin yanında Türkiye'nin politik olarak güçlenmesine de yol açmıştır. Yukarıda söz edilen gelişmelere paralel olarak Türk Eğitim sistemi de dost ve

akraba toplulukların yaşadıkları ülkelerde belirgin bir şekilde olmak üzere, tarihi ve ekonomik ilişkilerimizin bulunduğu ülkelerde, Türkiye merkez olmak üzere yaklaştıkça şiddeti artan bir biçimde tüm dünyada etkisini hissettirmeyi başarmıştır. Özellikle Yükseköğretim Sistemimiz ulusaldan uluslararası boyuta doğru bir açılım göstermiştir. Vakıf üniversitelerinin kurulması, yüksek öğretim öğrenci kontenjanlarının artırılması Türk öğrenciler için Yükseköğretimi ‘ulaşılması zor’ olmaktan çıkarmış, Türkiye’de sorunlar bir dereceye kadar çözüldükten sonra da eğitim, özellikle yükseköğretim yüzünü dışarıya çevirmiştir.

Türk Yükseköğretiminde uzun bir süreden beri ‘yabancı’ öğrenciler vardı. 1991’de başlatılan Büyük Öğrenci Projesi, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, YÖK Uluslararası İlişkiler Birimi Koordinatörlüğü’nün üniversitelerimizi yurt dışı eğitim fuarlarına katılmayı özendirilmesi ve desteklemesi, yine üniversitelerimizin Avrupa Uluslararası Eğitim Derneği (EAIE), Uluslararası Eğitmciler Derneği (NAFSA) gibi organizasyonların düzenlediği etkinliklere katılmaları, www.studyinturkey.gov.tr internet sitesi, DEİK (Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu), TİKA (Türk İşbirliği ve Kalkınma Ajansı), Avrupa ve Ortadoğudaki birçok üniversitenin işbirliği geliştirmesini ve eğitim standartlarının dünya düzeyine ulaştırılmasını sağlamak için İstanbul Aydın Üniversitesi öncülüğünde kurulan EURAS (Avrasya Üniversiteler Birliği) vb. kurum ve çalışmalar ülkemize Türkiye dışından gelen öğrenci sayısını arttırmaya gayret etmişlerdir.

“Yükseköğretimdeki uluslararası öğrenci sayısı istikrarsız olarak büyümesini görece yetersiz de olsa sürdürmektedir. 1983’te 5.378 olan öğrenci sayısı, 1990’da 7.661’e, 2000’de 16.656’ya, 2012’de 43.000’e ve Yükseköğretim Kurulu’nun Nisan 2014 verilerine göre 55.000’e ulaşmıştır. Açıköğretim yurt dışı programları dahil edildiğinde bu sayı 70.000’e yaklaşmaktadır.” (Çetinsaya, 2014: 151).

Yabancı öğrenci, misafir öğrenci ya da uluslararası öğrenci adıyla anılan bu öğrenciler için birçok tanım yapılmıştır. Uluslararası öğrenci öğretim süresinin tamamını ya da bir bölümünü kendi ülkesi dışında ya da kendi ülkesindeki yabancı eğitim kurumunda tamamlar. Erasmus ya da Mevlana gibi değişim programları öğrencilerin eğitimlerinin bir bölümünü bu

programlara katılan ülkelerde tamamlarlar; bunlara değişim öğrencisi denmektedir. “*Mevzuatımızdaki ilk uluslararası öğrenci tanımı ise 30 Nisan 1985 tarihli Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Yönetmelik’te yapılmıştır. Buna göre yabancı uyruklu öğrenci ‘her derece ve daldaki eğitim kurumlarında öğrenim gören veya Türkçe kurslarına katılan T.C. uyruğunda bulunmayan kişi’ olarak tanımlanmıştır. 24/3/2010 tarihli ve 5978 sayılı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun’da ise yabancı öğrenci, ‘kamu kurum ve kuruluşlarınca ülkemizde eğitim görmesi uygun görülenler ile uluslararası anlaşmalar çerçevesinde eğitim amacıyla Türkiye’ye gelen yabancı uyruklu öğrenci’ olarak tanımlanmıştır.*” (Özeri ve Kadioğlu, 2015: 18)

Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan “Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Çerçevesinde Türk Üniversitelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin Çekim Merkezi Haline Getirilmesi” adlı raporda dünyadaki uluslararası öğrenci tanımları incelemiş ve “YTB koordinasyonunda 2012 yılında hazırlanan ve Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Kurulu tarafından kabul edilen Yabancı Öğrenci Strateji Belgesinde” yukarıda söz edilen yabancı öğrenci tanımı verildikten sonra “*Bu çalışmada ise uluslararası öğrenci, Türk vatandaşı olmayan ve Türkiye’de kurulu bir yükseköğretim kurumundaki bir programda burslu ya da burssuz olarak eğitim gören kişileri ifade etmektedir. Bu tanım tamamen araştırmanın çerçevesini çizmek amacıyla yapılmıştır. Kökenleri itibarıyla Türk uyruklu olup fakat çeşitli sebeplerle başka ülke vatandaşlığını seçen ve ülkemizde eğitim gören öğrenciler yapılan tanım gereği uluslararası öğrenci kabul edilmektedir. Burada yapılan tanım halihazırda uygulanmakta olan herhangi bir programın amaç ve kapsamının yeniden düzenlenmesini gerektiren bir tanım değildir.*” (Özeri ve Kadioğlu, 2015: 18) denilerek bütün tanımların eksik bir yanı olduğu kabul edilmiştir.

Bizim burada dikkat çekmek istediğimiz nokta tüm tanımların (30 Nisan 1985 tarihli Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Yönetmelik hariç) Yükseköğretim düzeyini içermesi (Ön Lisans, Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora) ilköğretim/lise düzeyini göz ardı etmesidir. Oysa ülkemizde uluslararası İmam Hatip Liselerinde eğitim gören öğrenciler mevcuttur. “*Kayseri Uluslararası Mustafa Germirli*

Anadolu İmam Hatip Lisesi, İstanbul Uluslararası Fatih Sultan Mehmet Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Konya Uluslararası Mevlana Anadolu İmam Hatip Liselerinde 1.216 öğrencimiz ülkemizde eğitim görüyor.” (Türkiye Diyanet Vakfı, 2015) Bundan başka ülkemizde ilköğretim ve lise düzeyinde öğretim gören birçok uluslararası öğrenci olduğu unutulmamalıdır. Bu öğrencilerin varlığının yapılan tanımlarda vurgulanması gerekmektedir: Bunun için ya ‘Yapılan tanımlara “Yükseköğretim” sözcüğü eklenebilir.’ ya da ‘Uluslararası öğrenci tanımları ilköğretim/lise düzeyini de kapsamalıdır.’ Başka bir deyişle uluslararası öğrenci hareketliliği Türkiye’de yükseköğretim dışında da sürmektedir.

Uluslararası öğrenciler ya da bu hareketlilik bir çok açıdan araştırmalara konu olmuş ve bu konudaki çalışmalar, sorunlar incelenmiş ve çözüm yolları ortaya konmuştur. “Küresel Eğilimler Işığında Türkiye’de Uluslararası Öğrenciler (SETA), Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Çerçevesinde Türk Üniversitelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin Çekim Merkezi Haline Getirilmesi (Kalkınma Bakanlığı), İstanbul’da Bulunan Uluslararası Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunların Belirlenmesi Araştırması (ICIST), Türkiye’de Misafir Öğrenci Tasavvuru (Bab-ı Alem), Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi İçin Bir Yol Haritası (Çetinsaya), T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı tarafından hazırlatılan Uzmanlık Tezleri, Türkiye Uluslararası Öğrenci Raporu (Sefire-i Alem) bu konulardaki çalışmaların en önemlileridir. Kapsamı oldukça geniş tutulan bu çalışmalarda Dünya’da ve Türkiye’de uluslararasılaşma, Türkiye’deki uluslararası öğrenciler, kurumlar, ücretler, barınma, denklik vb. konular incelenmiştir. Genellikle durum tespiti yapmaya ve Türkiye’nin Uluslararası Öğrenci stratejisini belirlemeye ve/ya geliştirmeye yönelik olan bu çalışmalarda İkinci Dil ya da Yabancı Dil Olarak Türkçe konusuna çok az değinilmiştir.

SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı) yaptığı araştırmanın “Dil Yetersizliği” alt başlığında ikinci bölümünde bu konudaki çeşitli çalışmalardan uluslararası öğrenciler için dilin önemini vurgulayan tanıklar göstermiş, beşinci bölümdeki bulgular bölümünde ise yaptığı araştırmadan örnekler sunarak şöyle demiştir: “*Uluslararası öğrencilerin eğitim-öğretim süreçleriyle ilgili en fazla dile getirdikleri sorunların başında dil gelmektedir. Pek çok öğrenci, Türkçe (ya da*

İngilizceleri) yetersiz olduğu için dersleri anlamakta sıkıntı yaşadığını ifade etmiştir (A1, A2, A3, A4, A9, A14, İ4, İ7, İ11, İ18). Bazı öğrenciler, aldıkları dil eğitiminin yetersiz olduğunu vurgulamışlardır. Örneğin, Endonezya'dan bir öğrenci bu durumu şöyle anlatmıştır: “Ben Türkiye’ye geldiğimde TÖMER’e gittim, günlük konuşma için iyi ama akademik için değil, derse gittiğimde hocayı anlayamıyorum, Ankara’nın sistemini de anlayamıyorum. Hocalarım İngilizce bilmediği için sıkıntılı oluyor anlamam.” (A3). Türkmenistan’dan gelen başka bir öğrenci, eğitimine Türkçe hazırlık okumadan başladığını ve buna bağlı olarak ilk başlarda çok zorlandığını ama zamanla bu sorunu aştığını belirtmiştir (İ4). Eğitimine, eğitim dili İngilizce olan bir üniversitede devam eden Filistinli bir öğrenci ise, İngilizceyi iyi bildiğini düşünmesine rağmen, ilk defa İngilizce derslere katıldığını ve bundan dolayı zorlandığını ifade etmiştir (İ7).” (Özoğlu vd, 2012: 101-102)

Kalkınma Bakanlığı araştırmasının üçüncü bölümünde “Yabancı Dilde Eğitim” alt başlığında eğitim dili bakımından Türkiye’deki ve dünyadaki uygulamaları incelemiş, “Üniversiteler uluslararası öğrencilere, kabul edildikleri programın eğitim diline göre, hazırlık sınıfı veya TÖMER’ler aracılığıyla Türkçe ya da İngilizce öğrenme veya dil becerilerini geliştirme olanağı sağlamaktadır. Ankara Üniversitesi, Türkiye’ye gelen öğrencilere öncelikli olarak Türkçe olmak üzere istedikleri dilde eğitim almaları için TÖMER’de 2 ay süreyle ücretsiz eğitim imkânı sağlamaktadır. Bazı üniversitelerde ise öğrencilerine hazırlık programları kapsamında bir sene İngilizce dil eğitimi verilmektedir.” tespitinde bulunmuştur. (Özeri ve Kadioğlu, 2015: 79) Ayrıca adı geçen çalışmada “Sorun Alanları ve Tespitler” bölümünde “Uluslararası Öğrencilere Türkçe Öğretimi” başlığıyla “*Uluslararası öğrencilerin Türkiye’ye adaptasyonu açısından önemli bir faktör olan Türkçe öğretimi yükseköğretim sisteminin uluslararasılaşması kapsamında ele alınması gereken bir konudur.*” (Özeri ve Kadioğlu, 2015: 96) denilerek dil konusunun önemi üzerinde durulmuş, Türkçe Öğretimi, Türkçe öğreten kurumlar, sınavlar ve kısmen uluslararası öğrencilerin bu konudaki sorunlarına değinilmiştir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi İstanbul Uluslararası Öğrenci Merkezi’nce (ICIST) İstanbul’da Bulunan Uluslararası Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunların Belirlenmesi Araştırması’nda (2013: 6) “*Türkçe bilgisinin*

yetersiz olması nedeniyle öğretim süreçlerinde yaşanan başarısızlıklar” denilerek uluslararası öğrencilerin Türkçe yetersizliğinden açıkça söz edilmiştir. Bab-1 Alem Uluslararası Öğrenci Derneğince hazırlanan “Türkiye’de Misafir Öğrenci Tasarrufu” (2013:6) adlı raporda Yüksek Lisans ve Doktora için geliş süreci başlığı altında “*Yüksek lisansta ve doktorada da Türkçe öğrenmeleri gerekmektedir. Bölüm başka dillerde olsa dahi bir yıl Türkçe öğretimi istenmektedir.*” denilerek Türkiye’de öğretim görmek için Türkçe yeterlik istenmesi örtük bir biçimde eleştirilmiştir. Bu raporda yine eğitim dili olarak Türkçe kullanılmasına serzenişte bulunulmuş, eğitim dili olarak kısmen başka diller kullanılan üniversitelerdeki uygulamaya bir bakıma uluslararası bir boyut kazandırılarak şöyle yazılmıştır: (2013: 31) “Türkiye’deki Afrikalı Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar, 1.Kampüs Hayatında Karşılaşılan Sorunlar” bölümünde “*Bazı üniversitelerde ve bölümlerde dersler yüzdelerine göre Türkçe ve İngilizce olarak işlenmektedir. Fakat yerli öğrencilerin dersi kendi dillerinde dinlemek istemeleri ve hocaların da daha rahat ders anlatmak istemeleri sonucunda İngilizce değil de Türkçe olarak ders işlenmesi durumu söz konusudur. Bu durum sonucunda uluslararası öğrenciler derslerden fazla bir şey anlayamamaktadırlar. Uluslararası öğrenciler okudukları bölümün durumunu izah edip ya İngilizce anlatmalarını ya da Türkçe anlatıma devam edilecekse dersin ya da konunun tekrar edilmesini istediklerinde böyle bir şeye gerek görülmediği söylenmektedir. Bazı hocalar bu konuda retçi olmaktadır. Gerekçe olarak “Türkçeniz gelişir daha iyi ya” demektedirler. Bu durum sizce ne kadar haklı bir davranıştır.*”

2. Araştırmanın Önemi

Son yıllarda Türkiye Dünya uluslararası öğrenci pazarında öteki ülkelere karşı bir rakip olarak ortaya çıkmaya başlamış, bunun yanı sıra etki alanındaki tarihsel, jeopolitik, ekonomik dinamikleri harekete geçirerek yeni bir pazar oluşturma gayreti içine girmiştir. Gittikçe yükselen uluslararası öğrenci sayısını daha da yükseltmek için bu konuyu kalkınma planına almış, daha çok uluslararası öğrenci çekmek ve sorunları çözmek için bir dizi çalışmaya girişmiştir.

Uluslararası öğrenci stratejisi her boyutuyla ele alınıp işlenmesine karşın Yabancılara Türkçe Öğretimi konusu tanıtım, barınma, denklik, ücret vb. konulara göre daha az ele alınmaktadır. Uluslararası öğrenci

politikasının başarılı olması için Yabancılara Türkçe Öğretimi'nin büyük bir önem taşıdığı gerçeği kimse tarafından yadsınamaz. Üstelik uluslararası öğrencilerden umulan yararın ve onların yaratacağı katma değerın Yabancılara Türkçe Öğretimi'nin başarısıyla doğru orantıda olacağını göz önünde bulundurmamız yararlı olacaktır. Bundan dolayı çalışmamız yabancılara Türkçe öğretiminin, öğrencilerin bakış açısından değerlendirilmesi ve yine öğrencilerin yönlendirmesi doğrultusunda yeniden düzenlenmesi bakımından önemlidir.

3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma eğitim dili Türkçe olan üniversitelere giden uluslararası öğrencilerin Türkçe algılarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu amaca ulaşmak için öğrencilerin,

- a) Türkçe düzeyleri akademik yaşamlarının başında ne durumdadır ve üniversitelerdeki başarılarını nasıl etkilemektedir?
- b) Dinleme, okuma, yazma ve konuşma becerilerinde üst düzey dil yeterliklerine yönelik algıları nasıldır?

sorularının yanıtları aranmıştır.

4. Araştırmanın Modeli

Araştırmamız eğitim dili Türkçe olan üniversitelere giden öğrencilerin Türkçe algıları belirlenmeye yönelik olgubilim deseniyle şekillendirilen nitel bir araştırmadır. “*Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir.*” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 78)

4.1. Çalışma Gurubu

Nitel araştırmalarda amaçlı örnekleme yöntemlerinden Tipik Durum Örnekleme yöntemi kullanılarak çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu noktadan hareketle eğitim dili Türkçe olan üniversitelere devam eden 8 uluslararası öğrenci ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. “*Algıların ortaya konmasında ve yorumlanmasında görüşmeler, araştırmacı için büyük bir önem taşır.*” (Yıldırım, 1999: 13)

Öğrencilerin bilgileri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Çalışma Grubu

ADI	Ülke	Cinsiyet	Yaş	Fakülte	Sınıf
Al.....	İran	Er	24	Mühendislik	3
Ta.....	Tanzanya	Kız	22	Eczacılık	2
Ka.....	Mısır	Er	25	İşletme	4
Hr.....	Yunanistan	Er	22	Siyasal Bil.	3
Bo.....	Arnavutluk	Er	21	Eğitim Bil.	3
Zül.....	Tunus	Er	21	Sağlık Bil.	2
Ma.....	Pakistan	Er	20	Mühendislik	2
An.....	Gana	Kız	21	Edebiyat	2

Çalışma grubundaki 8 uluslararası öğrenciden 6’sı erkek, 2’si kızdır. Öğrencilerin geldiği ülkeler İran, Tanzanya, Mısır, Yunanistan, Arnavutluk, Tunus, Pakistan ve Gana’dır. Öğrenciler 20-24 yaş aralığındadır, fakülteleri mühendislik (2), eczacılık, işletme, siyaset bilimleri, eğitim bilimleri, sağlık bilimleri ve edebiyattır. Öğrenciler 2, 3, ve 4’üncü sınıfta devam etmekte olup Türkçe’yi ileri derecede konuşmaktadırlar.

4.2. Veri Toplama Aracı

Uluslararası öğrencilerin Türkçe’ye yönelik algılarını belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme yaklaşımına uygun olarak hazırlanan görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sorusuna ışık tutmak için hazırlanan görüşme formu iki uzmana danışılarak dil, konuya uygunluk, anlaşılabilirlik, bütünlük, düzen bakımından gözden geçirilmiş ve uzman görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir: Bu süreçte araştırma grubuna dahil olmayan bir öğrenciye uygulanarak denedikten sonra son halini almıştır.

Görüşmeler gerçekleştirilmeden önce çalışma grubundaki her öğrenciyle bir ön görüşme yapılmış ve randevu alınmıştır. Görüşmenin başında araştırmanın konusu vurgulanmış ve genel hatlarıyla araştırma üzerine bilgiler verilmiştir, konuşulanların gizliliğinin sağlanacağı hatırlatılmış son olarak da ses kaydı ve konuşma sırasında not almak için izin istenmiştir.

4.3. Verilerin Analizi

Görüşme yöntemiyle toplanan veriler betimsel analiz yaklaşımıyla çözümlenmiştir. Betimsel analizde amaç “*elde edilen bilgileri düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır.*” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 256)

Görüşülen öğrenciler üniversiteye başlamadan önce: Türkiye’de ya da hem kendi ülkelerinde hem de Türkiye’de Türkçe öğrendiklerini belirtmişler ve Türkçe düzeylerinin iyi olduğuna inandıklarını söylemişlerdir. İki öğrenci B1, üç öğrenci B2 sertifikası ve üç öğrenci de Türkçe diplomaya sahip olduklarını söylemiştir. Öğrenciler günlük gereksinimlerini karşılamada, diyalog kurmada, televizyon seyretmede, gazete okumada herhangi bir sorunları olmadığını söylemişlerdir. (Ses kayıtlarının çözümünde çalışma grubundakilerin Türkçelerinin düzeltilmesinden azami ölçüde kaçınılmıştır.)

“Yurttaki odamda 3 Türk arkadaşımınla beraber kalıyordum, bu Türkçemin ilerlemesine oldukça yardım etti. Onlarla her zaman Türkçe konuşuyor, bazen tartışıyor, anlamadığım bir şey varsa onlardan yardım istiyordum.” (A1).

“Evinde kaldığım amcamın oğlu benden dört yıl önce buraya gelmişti. Buraya gelmeme o vesile olmuştu, bana her türlü yardımda bulunuyordu. Çoğu zaman Arapça konuştuğumuz halde ara sıra benimle Türkçe konuşur, bu konuda bendeki ilerlemeyi görünce beni takdir ederdi. Bana Türkçe konusunda da çok yardım etti.” (Ka).

“Televizyon dizilerini seyretmekten büyük bir zevk alıyordum. Özellikle Kurtlar Vadisi Türkçe’den başka Türkiye’yi tanımamda da bana çok şey öğretti. Eski bölümlerini bile seyrettim.” (Bo)

İyi derecede Türkçe bildiklerine inanan öğrenciler üniversiteye başladıklarında büyük bir şok yaşamışlar, sokakta herkesi ve her şeyi rahatça anlayabilmelerine karşın derslerde öğretmenleri anlamakta büyük zorluk çektiklerini vurgulamışlardır.

“Hiçbir dil sorunun kalmadığına inanmışım. İlk girdiğim derste öğretmenin Türkçe konuştuğundan şüphelendim. Zira anlayamadığım bir çok kelime kullanıyor, bize bir şeyler anlatmaya uğraşıyordu. Şok oldum. Çok fazla uzun cümleler söylüyordu.” (Hr).

“Hoca biraz tuhaf konuşuyordu, arkadaşlarıma sordum, bunun Ege şivesi olduğunu söylediler. İlk zamanlar anlamak için kendimi çok zorlanıyordum.” (Ma).

Birinci sınıfta derslerde çok az şey anlıyordum. Daha sonra fark ettim ki sınıf çok gürültülüydü ve ben arkada oturuyordum. Sesi çok az geliyordu. Sonra ön tarafta oturmaya dikkat ettim. (Zül).

Öğrenciler ders kitaplarından şikayet etmektedir; kimi kitapları yoğun bir çaba göstererek anlayabildiklerini belirtmişler, kimilerini ise anlamamanın imkansız olduğu görüşünü savunmuşlardır. Ayrıca kitapta anlatılanlarla derslerde işlenen konuların farklılığından yakınılmaktadır.

“Kitapçıdan aldığım birkaç kitaba otobüste göz attım ve korktum. ‘Aman Allahım ben bunları nasıl anlarım dedim kendi kendime’.” (Zül).

“En sevdiğim ders Tıbbi biyoloji idi. Biraz Türkçe biraz Latince tekrar tekrar okuyordum.” (Ta).

“Yanımda oturan ve sonra çok iyi dost olduğum çocuk ‘boşver kitapları mitapları’ dedi, birkaç gün sonra fotokopiciye götürdü beni. ‘Siyasal Bilgiler 1’ deyince fotokopici fotokopileri koydu masanın üstüne. Kırk lira falan ödedik. ‘Ezberle bunları, sorular bunlardan çıkar’ dedi. Çaresiz ezberledim ve hala ezberliyorum fotokopileri.” (Hr).

“Hocanın kitabını aldım ama ders başka kitap başka yok yani derste geçenlerin çok azı vardı kitapta.” (Ma).

Derslerde Türkçe not alamayan öğrenciler, kendi dillerinde not almaya çalıştıklarını belirtmişler. Bu da onları çeviri sürecinde çok zorlamış ve bilgilerin bir çoğunun çeviri sürecinde kaybolmasına yol açmıştır.

“Notlarımı Arapça tutuyordum. Sonra çalışırken bunları okuyordum ve imtihanlarda devamlı Arapça’dan Türkçe’ye tercüme yapıyordum. Sene sonuna doğru boğulduğumu hissettim. Bazen tuttuğum notları ben de anlayamıyordum.” (Ka).

“Notlarımı Türkçe tutmadığım için tercüme yaparken vakit kaybediyordum ve biraz sonra not tutmayı bırakıyordum” (An).

Sınavlarda öğrenciler kendilerine haksızlık yapıldığını düşünmektedirler. Bunda özellikle hatalı yazım ve noktalamalarının etkili olduğuna inanmaktadırlar.

“Hayatımdaki en kötü notları birinci sınıfta aldım. Ama ben çok çalışıyordum.” (Ma).

“Sınav sonuçlarında benim notum yoktu. Hocanın yanına gittim. Yazımı okuyamadığını söyledi.” (Al).

“Çok çalışmışım ve her şeyin cevabını vermişim, fakat 10 aldım. Dersten sonra hocanın yanına gidip itiraz ettim. Kağıdımı çıkardı. ‘Hiç doğru bir şey yok’ dedi. Türkçe yanlışlar olabileceğini ama bütün bilgilerin doğru olduğunu söylediğim zaman bana çok kızdı.” (Bo).

“Testlerde sorun yoktu ama yazılı sınavlarda iyi notlar alamıyordum. (An).

Öğrenciler ödev konularının yeterince açıklanmadığını, konuların çok genel olduğunu ve ödev yazma sürecinde öğretmenlerin onlara yol göstermeye üşendiklerini söylemişlerdir.

“Hazırladığım ödevi geri verdi ve tekrar yazmamı söyledi. Nedenini sorunca ‘kes-yapıştırıla ödev olmaz’ dedi.” (An).

“Ödev için odasına üç dört kere gittim, bulamadım. Dersten sonra konuşmaya çalıştım, ‘odama gel’ dedi, ama hiçbir zaman odasında yoktu. (Bo).

“Arkadaşım ödevime bakınca gülmeye başladı, ‘senin yazdıklarının ödevle bir alakası’ dedi. (Al).

Öğrenciler karşılaştıkları Türkçe sorunlarını aşmada yalnız kaldıklarını, Türkçelerini geliştirmek istediklerini, ama ne yapacaklarını bilmediklerini anlatmışlardır. Bu konudaki tek yardımcılarının arkadaşları olduklarını, şu anda bile bir problemle karşılaştıklarında arkadaşlarından yardım istediklerini özellikle vurgulamışlardır.

“Türkçemde sorun olduğunun farkındaydım, tekrar kursa gitmeyi düşündüm. Ama Tömer’e gidince bana yardım edemeyeceklerini, onların böyle bir kursu olmadığını söylediler.” (Hr).

“Google bile bana yardım edemiyordu, ben de ne yapayım arkadaşlarıma sormaya başladım her şeyi.” (An).

“Kaan ve Berkan’ı hiç unutamam, benimle saatlerce çalışırlardı.” (Ta).

Görüşülen herkes üniversiteye başladığı ilk yıl ülkesine dönmeyi düşündüğünü söylemiştir. Buna sebep olarak dersleri anlayamadıklarını ve derslerin zor olduğunu ileri sürmüşlerdir.

“Paniğe kapıldım, ‘acaba ben mühendis olabilir miyim?’ diye düşünmeye başladım. Galiba en iyisi dönmektir.” (Ma).

“Kendimi aptal düşünmeye başladım, en iyisi dönmektir.” (Hr).

“Dönersem çok ayıp” (Al).

“Dönme zamanı yaklaştıkça daha çok üzuldüm” (Zül)

“Üniversite ne kadar zor! Acaba Gana’da da zor mu?” (An).

“Ne zaman ben bu Türkçeyi anlayacağım” (Bo).

“İstanbul güzel olmasaydı kesinlikle dönmezdim.” (Ka).

“Tatile giderken dönmeyeceğim diye bütün eşyalarımı aldım.” (Ta).

5. Sonuçlar ve Öneriler

Öğrenciler Kurslarda genel bir Türkçe öğrenmişler, ne yazık ki akademik hayatın gerektirdiği dil becerilerini kazanamamışlardır. İşin ilginç yanı hiç kimse gittiği kursu kötülememiş iyi düzeyde Türkçe öğrendiğine inanmıştır.

Dinleme ve okuma becerilerine yönelik olarak ‘akademik hayatın gerektirdiği dil becerileriyle donatılmamış’ olmanın yanı sıra öğretim elemanlarının Türkçeleri ve okulların genel fiziki durumu Türkçenin anlaşılabilirliği üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır.

Not alma, bir düşünceyi savunma ya da karşı çıkma, konuya odaklanma, konuyu genişletme ya da daraltma gibi üst düzey dil becerileri açısından öğrenciler yetersiz olarak üniversiteye gelmektedir.

Sınav ve ödev gibi konularda uluslararası öğrenciler ‘pozitif ayrımcılık’ beklemektedirler. Bir yabancıның ana dili konuşucusu kadar yani bir Türk kadar Türkçeyi kullanamayacağının göz önünde bulundurulmasını istemektedirler. Bu bağlamda sınav değerlendirilmesinde hoşgörü ve ödev konularında yardım beklemektedirler.

Akademik hayatta karşılaşılan Türkçe sorunlarının giderilmesi ve üst düzey dil becerilerinin kazandırılması konusunda öğrencilere yardım edebilecek bir kurum yoktur. Bu tür sorunlar öğrencilerin kendi çabalarıyla ve sosyal ilişkilerdeki başarılarıyla orantılı olarak çözüme kavuşmaktadır.

Çalışma grubundaki tüm öğrencilerin üniversite hayatının başında geri dönmeyi aklına getirmesinin tek ya da en büyük sebebi Türkçe yetersizliği olarak görülmektedir.

Özellikle üniversitelerdeki -adı her ne olursa olsun TÖMER, TÜRKMER, TÜRMER, DİLMER vb.- Türkçe kursları müfredatlarını ve ders materyallerini gözden geçirmeli, akademik hayata yönelik üst düzey dil becerilerini kazandırmayı amaçlayan biçimde yeniden yapılandırılmalıdır. Yunus Emre Enstitüsünün açtığı Akademik Türkçe Dersleri yaygınlaştırılmalı ve içeriği modern dil öğretim yöntem ve teknikleriyle oluşturulmalıdır.

Öğretim elemanları uluslararası öğrenciler konusunda bilinçlendirilmeli bu öğrencilere yapıcı, hoşgörülü, teşvik edici, yardımsever bir tutumla yaklaşmalıdır. Uluslararası öğrencilere hem kendi ülkeleri hem de biz bir çok sorumluluk yüklemekteyiz. Her iki taraf da bu öğrencilerden çok fazla şey beklemektedir. Bazı kültürlerde başarısızlığın hoş karşılanmadığı hatta kişileri intihara kadar sürüklediği göz önünde bulundurulmalıdır.

Üniversitemiz uluslararasılığın gerekleri doğrultusunda yerel değil evrensel olarak yeniden yapılandırılmalıdır. Yurtlar, sınıflar, sosyal alanlar, etkinlikler, dersler, yayınlar, araştırmalar, öğrenci öğretmen ilişkileri vb. düzlemlerde uluslararasılık göz önünde bulundurulmalıdır.

Uluslararası öğrencilerin ilk yıl ülkelerine geri dönmeyi düşünmelerinin altında sadece Türkçe sorunu olmaması gerekir. Bu konuda çalışmalar yapılmalı ve öğrencilere ekonomik, sosyal, psikolojik destek sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- [1] Bab-1 Alem, Uluslararası Öğrenci Derneği, “*Türkiye’de Misafir Öğrenci Tasavvuru*”, Mayıs 2013.
- [2] Çetinsaya, G. (2014). *Büyüme, Kalite, Uluslararasılaşma: Türkiye Yükseköğretimi İçin Bir Yol Haritası*, Yükseköğretim Kurulu Yayın No: 2014/2. <http://www.yok.gov.tr/documents/10279/2922270/B%C3%BCy%C3%BCme+Kalite+Uluslararası%C4%B1a%C5%9Fma+cetinsaya-19x27-12,5forma.pdf/e5681887-1560-4fc3-9bab-0402e7f3ec2b>. (14.1.2015)
- [3] Dışişleri Bakanlığı, *Türk Ekonomisinin Genel Görünümü*, <http://www.mfa.gov.tr/turk-ekonomisindeki-son-gelistmeler.tr.mfa> . (10.10.2015)
- [4] http://www.studyinturkey.com/Study_in_Turkey_Turlari.pdf, (18.1.2015)
- [5] İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul Uluslararası Öğrenci Merkezi (ICIST): İstanbul’da Bulunan Uluslararası Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunların Belirlenmesi Araştırması, Kasım 2013
- [6] Özeri, Ö.K., Kadioğlu, F.K. (2015). *Yükseköğretimin Uluslararasılaşması Çerçevesinde Türk Üniversitelerinin Uluslararası Öğrenciler İçin Çekim Merkezi Haline Getirilmesi* , ARAŞTIRMA PROJESİ RAPORU, Kalkınma Araştırmaları

- Merkezi, 2015, http://kam.kalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2015/04/Uluslararası_Oğrenci_Raporu_2015.pdf. (7.10.2015)
- [7] Özoglu, M., Gür, B.S., Coşkun, İ. (2012). *Küresel Eğilimler Işığında Türkiye’de Uluslararası Öğrenciler*, SETA, Ankara.
- [8] Türkiye Diyanet Vakfı, <http://www.diyantevakfi.org.tr/site/projelerimiz/uluslararasi-imam-hatip-lisesi-programi-1134>. (5.10.2015)
- [9] Yıldırım, A. *Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi. EĞİTİM VE BİLİM*, [S.l.], v. 23, n. 112, apr. 1999. ISSN 1300-1337. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5326/1485>. (08.10.2015)
- [10] Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınevi.

KISALTMALAR:

DEİK Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu
EAIE European Association for International Education
EURAS Eurasian Universities Union
ICIST I See Istanbul: Uluslararası Öğrenci Merkezi
NAFSA Association of International Educators
SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı
TİKA Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı
YÖK Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı
YTB Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı
Bab-ı Alem Uluslararası Öğrenci Derneği
Sefire-i Alem Uluslararası Öğrenci Derneği